

KOMISJA KODYFIKACYJNA
PRAWA KARNEGO
działająca przy
Ministrze Sprawiedliwości

Warszawa, 27.01. 2015 r.

Szanowny Pan

Senator

Prof. dr hab. Michał Seweryński

Przewodniczący Komisji Praw Człowieka,

Praworządności i Petycji

Senatu RP

W imieniu Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego przy Ministrze Sprawiedliwości pozwalam sobie przedstawić Panu Przewodniczącemu uwagi dotyczące uchwalonej przez Sejm RP dużej nowelizacji Kodeksu karnego i Kodeksu postępowania karnego (druk senacki 809) wraz z propozycją usunięcia stwierdzonych w tej ustawie sprzeczności.

W imieniu Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego

przy Ministrze Sprawiedliwości

dr hab. Włodzimierz Wróbel, prof. UJ

Zastępca Przewodniczącego Komisji Kodyfikacyjnej Prawa
Karnego

Propozycje zmian w ustawie nowelizującej Kodeks karny i inne ustawy

(wersja przekazana do Senatu – druk senacki 809)

1. Pkt 4 – art. 28 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Nie popełnia przestępstwa, kto pozostaje w usprawiedliwionym błędzie co do okoliczności stanowiącej znamię czynu zabronionego”

Proponowane brzmienie przepisu powoduje, że każda nieumyślna realizacja czynu zabronionego wywołana usprawiedliwionym błędem co do znamion czynu zabronionego, wyłącza możliwość przyjęcia, że doszło do realizacji znamion typu czynu zabronionego. Błąd sprawcy może być wynikiem zakłóceń psychicznych czy upośledzenia umysłowego, a więc przyczyn, które uzasadniają przyjęcie niepoczytalności. Efektem zastosowania zwrotu „nie popełnia nieumyślnie czynu zabronionego” zastosowanego w nowelizacji będzie konieczność przyjęcia, że niepoczytalny nie realizuje znamion typu czynu zabronionego. To zaś wykluczy stosowanie wobec osoby niepoczytalnej środków zabezpieczających, choćby taka osoba była niebezpieczna. Warunkiem zastosowania środków zabezpieczających jest, bowiem popełnienie przez osobę niepoczytalną czynu zabronionego. Usprawiedliwiony błąd co do znamion czynu zabronionego powinien wyłączać jedynie winę, a nie samą realizację znamion typu czynu zabronionego. Dlatego w art. 28 § 1 powinno się użyć zwrotu „Nie popełnia przestępstwa”. Zwrot ten pozwala przyjęć, że sprawca dopuszcza się czynu zabronionego ale czyn ten nie stanowi przestępstwa z uwagi na brak winy.

2. Pkt 20:

a. Art. 46 § 2 otrzymuje brzmienie:

„Jeżeli orzeczenie obowiązku określonego w § 1 jest znacznie utrudnione, sąd może orzec zamiast tego obowiązku nawiązkę w wysokości do 200.000 zł na rzecz pokrzywdzonego, a w razie jego śmierci w wyniku popełnionego przestępstwa, na rzecz osoby najbliższej.

Projektowana wersja art. 46 § 2 k.k. obliuguje sąd do przeprowadzania postępowania w zakresie ustalania znacznego pogorszenia sytuacji życiowej osób najbliższych. Wikała to proces karny w spór o charakterze czysto cywilistycznym, co jest wbrew idei przyspieszenia procesu karnego. Dodatkowe roszczenia odszkodowawcze powinny być realizowane w procesie cywilnym. Zbędne jest także nowe zdanie 2 w projektowanej treści art. 46 § 2 k.k., bowiem nawiązka, o której mowa w tym zdaniu może być orzekana wyłącznie, jeżeli doszło do szkody, ta zaś musi być i tak indywidualnie ustalona.

3. Pkt 33

Art. 69 § 1 otrzymuje brzmienie

„Sąd może warunkowo zawiesić wykonanie kary pozbawienia wolności orzeczonej w wymiarze nieprzekraczającym roku, jeżeli jest to wystarczające dla osiągnięcia wobec niego celów kary, a w szczególności zapobieżenia powrotowi do przestępstwa”

W pkt 33 skreśla się lit b)

Wprowadzenie w art. 69 § 1 k.k. negatywnej przesłanki dotyczącej „bycia skazanym” w czasie popełnienia przestępstwa jest zbędne w sytuacji zmiany zasady orzekania kary łącznej. Może natomiast prowadzić do nadmiernego automatyzmu. Na gruncie nowych regulacji, jeżeli w okresie próby sprawca popełnia kolejne przestępstwo, sąd z urzędu zobowiązany jest orzec karę łączną obejmującą obie wymierzone kary. Jeżeli kara łączna będzie przekraczała 1 rok, i tak nie będzie dopuszczalne wymierzenie kary z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Przy okazji regulacja ta doprowadza do znacznego złagodzenia odpowiedzialności karnej wobec sprawców zawodowych, sprawców przestępstw popełnionych w grupie zorganizowanej czy przestępstw terrorystycznych, bowiem bez ograniczeń pozwala stosować do nich warunkowe zawieszenie wykonania kary. Skreślenie § 3 w art. 69 (będące następstwem dodania w § 1 negatywnej przesłanki „quasi” recydywy) powoduje, że znika dotychczasowe ograniczenie stosowania warunkowego zawieszenia także wobec tych kategorii sprawców.

4. Pkt 39

Art. 75 § 3a otrzymuje brzmienie

„§ 3a. Zarządzając wykonanie kary sąd może, uwzględniając dotychczasowy przebieg próby, a w szczególności wykonanie nałożonych obowiązków, skrócić orzeczoną karę, nie więcej jednak niż o połowę”

Obecne pominięcie w § 3a sytuacji, w której zarządzenie wykonania kary następuje na podstawie art. 75 § 1 k.k. jest błędem, który wynika z faktu, że w pierwotnym projekcie nowelizacji art. 75 § 1 k.k. był skreślony, jako zbędny (z uwagi na nowy system wymiaru kary łącznej, w ramach którego od razu rozstrzygano przy wymiarze nowej kary łącznej o karze wcześniej wymierzonej z zastosowaniem warunkowego zawieszenia). Rezygnując ze skreślenia art. 75 § 1 k.k. zapomniano, że w art. 75 § 3a wskazano tylko § 2 i 3. Tymczasem racje, jakie stoją u podstaw możliwości weryfikacji rozmiaru kary, który podlega zarządzeniu są identyczne, bez względu na to, czy owo zarządzenie ma charakter fakultatywny czy obligatoryjny.

5. Pkt 41

Art. 76 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Jeżeli wobec skazanego orzeczono grzywnę, środek karny lub przepadek, zatarcie skazania nie może nastąpić przed ich wykonaniem, darowaniem albo przedawnieniem ich wykonania”

Zmieniając treść art. 76 § 2 k.k., co spowodowane było wydzieleniem ze środków karnych, przypadku i środków kompensacyjnych, nazbyt automatycznie wykluczono możliwość zatarcia skazania także w przypadku niewykonania obowiązku naprawienia szkody, co przewiduje obowiązujący Kodeks karny. Racją tego wyłączenia jest fakt, że niekiedy wykonanie tego obowiązku nie będzie zależne od sprawcy (potrzebny jest dłuższy okres czasu na zgromadzenie środków na wypłatę odszkodowania) Tymczasem brak zatarcia skazania może skutecznie utrudnić uiszczenie tego odszkodowania, ograniczając możliwość zatrudnienia sprawcy, (jako osobie „karanej”), a tym samym w efekcie prowadzić do pogorszenia sytuacji pokrzywdzonego.

6. Pkt 46

Skreślić w projektowanym brzmieniu art. 85 § 3

Przepis ten jest wyjątkowo niejasny i w znacznym stopniu komplikuje proces wymierzania kary łącznej, co jest sprzeczne z przyjętym modelem, który miał ten wymiar kary łącznej uprościć przyspieszając tym samym postępowanie. Okoliczności wskazane w tym przepisie powinny być uwzględniane przy wymiarze kary łącznej, a nie prowadzić do orzekania wielu kar łącznych. Regulacja będzie także źródłem ogromnej liczby pomyłek wynikających z konieczności każdorazowego ustalania przez sąd, na moment wydawania orzeczenia, czy nie doszło jeszcze do zakończenia odbywania kary orzeczonej w innej sprawie, lub czy już ją rozpoczęto wykonywać. Okoliczność ta może się zmieniać w trakcie całego postępowania.

7. Pkt 50

W projektowanym art. 89 § 1 skreślić zwrot, „jeżeli sprawca w czasie popełnienia każdego z tych przestępstw nie był skazany na karę pozbawienia wolności i jest to wystarczające do osiągnięcia wobec niego celów kary, a w szczególności zapobieżenia powrotowi do przestępstwa” zastąpić zwrotem, „jeżeli zachodzą przesłanki określone w art. 69”

To konsekwencja proponowanej zmiany w art. 69 § 1 k.k.

8. W art. 12 pkt 1 po literze n dodać literę n(1)

„Pkt 80: art. 264 § 3 otrzymuje brzmienie:

§ 3. W wypadku orzeczenia środka zabezpieczającego polegającego na umieszczeniu sprawcy w zakładzie zamkniętym można zastosować tymczasowe aresztowanie do czasu rozpoczęcia wykonywania środka, jednak na okres nie dłuższy 3 miesiące od daty uprawomocnienia się tego orzeczenia, z możliwością jednorazowego przedłużenia w szczególnie uzasadnionym wypadku na kolejny miesiąc. Tymczasowe aresztowanie wykonuje się w warunkach umożliwiających stosowanie odpowiedniego postępowania leczniczego, terapeutycznego, rehabilitacyjnego oraz resocjalizacyjnego.”

W związku z nowelizacją przepisów dotyczących środków zabezpieczających ujawniła się luka dotycząca przypadków umorzenia postępowania, z uwagi na niepoczytalność sprawcy i braku możliwości stosowania tymczasowego aresztowania do czasu rozpoczęcia wykonywania orzeczonego środka zabezpieczającego polegającego na umieszczeniu sprawcy w zamkniętym zakładzie. Obecnie, przyjęte brzmienie art. 264 § 3 k.p.k. przewiduje możliwość zastosowania takiego aresztu tylko po prawomocnym orzeczeniu środka zabezpieczającego, tymczasem stosowanie tzw. aresztu międzyinstancyjnego jest wykluczone w przypadku umorzenia postępowania (choćby nieprawomocnego).